

Лекція 2

Тема: „Суб’єкти господарської діяльності”

Факультет аграрного менеджменту

Курс – 3

Група – 1, 2

ПЛАН

1. **Поняття суб'єкта господарської діяльності та види підприємств**
2. **Організаційна та виробнича структура підприємства**
3. **Види та організаційно-правові форми об'єднань підприємств**

Суб'єкти господарювання -

учасники господарських відносин, які займаються господарською діяльністю, реалізують господарську компетенцію (сукупність прав та обов'язків), мають в наявності відокремлене майно та несуть відповідальність за зобов'язаннями (окрім випадків, передбачених законодавством)

До суб'єктів господарювання відносять:

- Господарські організації – юридичні особи, що здійснюють господарську діяльність та зареєстровані у відповідному до законодавства порядку
- Громадяни України, іноземці, особи без громадянства, що здійснюють господарську діяльність та зареєстровані як підприємці
- Філії, представництва, структурні підрозділи господарських організацій, створені ними для здійснення підприємницької діяльності

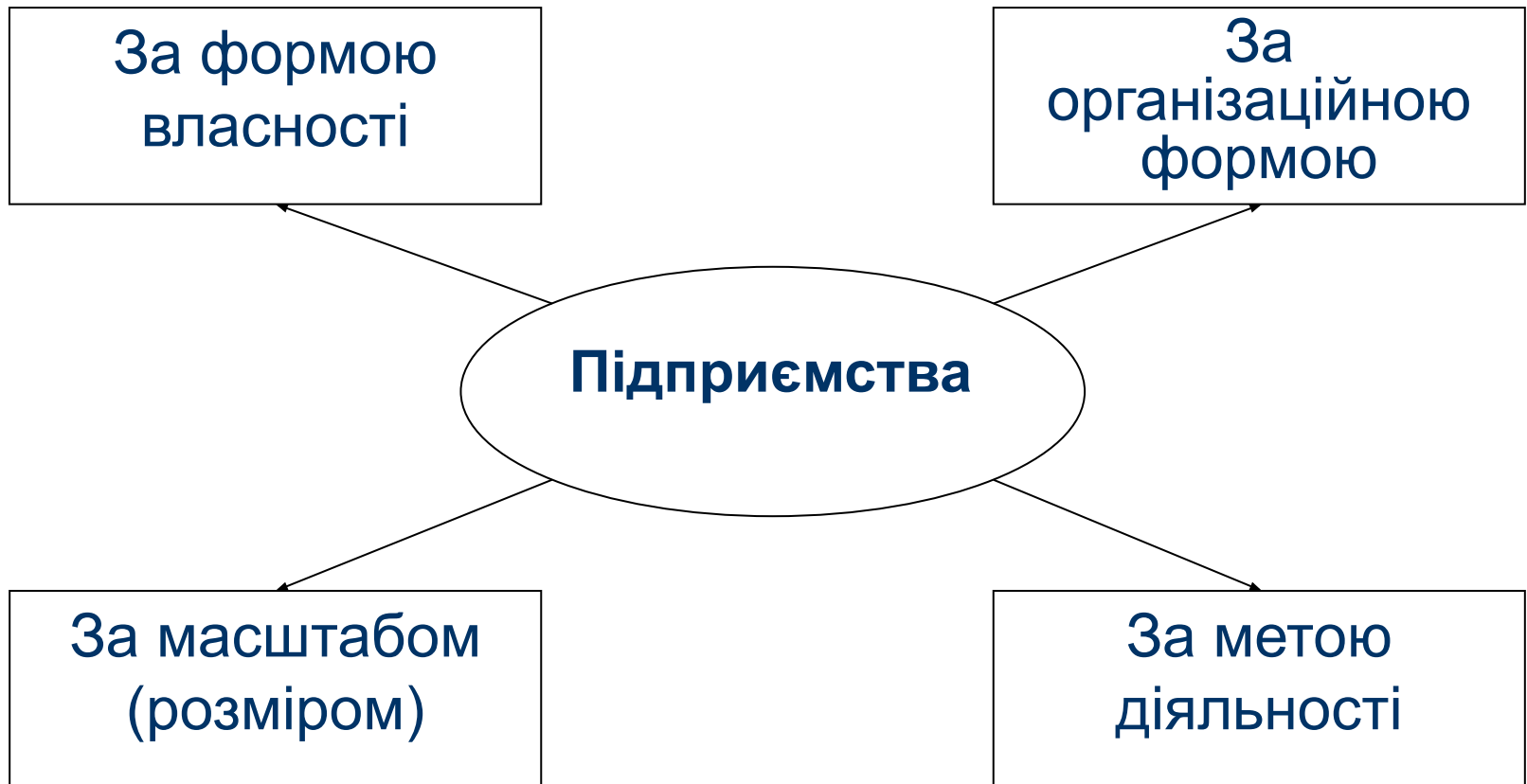
Основною виробничо – господарською одиницею економіки є підприємство

ГКУ ... підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, господарської діяльності

Підприємства розвиваються відповідно вимог:

- Використання досягнень НТП, забезпечення високого техніко-економічного рівня продукції
- Маневреність і мобільність *(здатність швидко переходити на виробництво товарів, які потрібні ринку)*
- Раціональне використання всіх видів ресурсів
- Забезпечення оптимальних умов праці і соціального розвитку колективу підприємства
- Екологічність всіх видів діяльності

Класифікація підприємств

Організаційні форми підприємств

Форми власності

Одноосібне володіння

Переваги	Обмеження (недоліки)
<ul style="list-style-type: none"> • Самостійність власника та свобода дій у прийнятті рішень • Простота організації, швидкість втілення управлінських рішень • Висока мобільність бізнесу і його здатність пристосовуватись до потреб клієнтів • Привласнення прибутку однією особою, використання податкових пільг	<ul style="list-style-type: none"> • Обмеженість ресурсів при започаткуванні та розширенні виробництва • Значна кількість функцій, виконуваних однією особою, що при обмеженості компетенції керівника може спричиняти хибні рішення • Повна одноосібна відповідальність усім майном у разі банкрутства

Партнерство

Переваги	Обмеження (недоліки)
<ul style="list-style-type: none"> • Розширення джерел фінансування за рахунок коштів партнерів • Досконалість управління через розподілу функцій між партнерами • Користування податковими пільгами (прибуток кожного партнера оподатковується як індивідуальний)	<ul style="list-style-type: none"> • Ймовірність виникнення суперечностей між партнерами при прийнятті рішень • Відповідальність кожного партнера за рішення інших • Повна відповідальність майном при повному партнерстві • Необхідність реорганізації підприємства при виході з партнерства одного із засновників

Корпорація

Переваги	Обмеження (недоліки)
<ul style="list-style-type: none"> •Залучення фінансових ресурсів: а) капіталу засновників; б) коштів від продажу акцій; в) нерозподіленого прибутку; г) кредитів банків •Можливість найму професійних менеджерів (якість управлінських рішень) •Відсутність загрози реорганізації при зміні власників при продажу ними акцій •Обмежена відповідальність власників акцій (не поширюється на особисте майно)	<ul style="list-style-type: none"> •Відділення функцій власності та управління: власники акцій не беруть участі у поточному управлінні, а функції управління здійснюють наймані менеджери, що спричиняє конфлікт інтересів •Подвійне оподаткування доходів: спочатку прибуток корпорації, потім - дивіденди власників акцій

Кооператив -

підприємство, яким спільно володіють його члени - дрібні виробники (ремісники, фермери), споживачі, власники грошей

Мета діяльності –

задоволення виробничих, збутових, споживчих потреб членів кооперативу

Особливості організації кооперативів

- Умовою членства в кооперативі є входження зі своїм паєм (грошима, майном, землею)
- Самоуправління та особиста участь кожного члена у справах кооперативу
- Можливість використання, крім пайових внесків інших джерел фінансування (банківських кредитів, доходів від спільної діяльності)

Найбільшого поширення кооперативи набули у сільському господарстві

У розвинених країнах у кооперативи входять всі фермерські господарства

Одночасно фермер може бути членом кількох кооперативів: із спільного використання с.-г. техніки, переробки продукції, її збуту, кредитування

Переваги

- Функціонування на демократичних засадах самоуправління
- Рівність членів кооперативу
- Розподіл доходів на засадах трудового або пайового внеску
- Спрощена процедура створення
- Користування податковими пільгами, які надаються державою кооперативам

Обмеження (недоліки)

- Необхідність узгодження інтересів усіх членів при прийнятті рішень
- Складність точної оцінки трудового внеску у виробничих кооперативах
- Відділення власності від управління при передачі членами кооперативу частини своїх функцій правління кооперативу

Особливості державних підприємств:

- Їх власником є або місцеві органи державної влади, або держава загалом
- Державні органи управління розробляють плани - замовлення для своїх підприємств, забезпечують їх початковим капіталом
- Директори підприємствзначаються державними органами
- Розподіл доходів та розмір заробітних плат визначається державними органами

Переваги

- Забезпечують створення тих продуктів та послуг, які, через великі витрати та низьку прибутковість деяких виробництв, вироблялися б у недостатніх обсягах
- Менш залежні від змін ринкової кон'юнктури, ніж інші підприємства
- Відзначаються вищою стабільністю діяльності
- Мають більші джерела фінансування

Недоліки (обмеження)

- Позбавлені необхідності боротись за життя в умовах ринкової конкуренції, мають меншу ефективність

Підприємство – це юридична особа яка має в наявності:

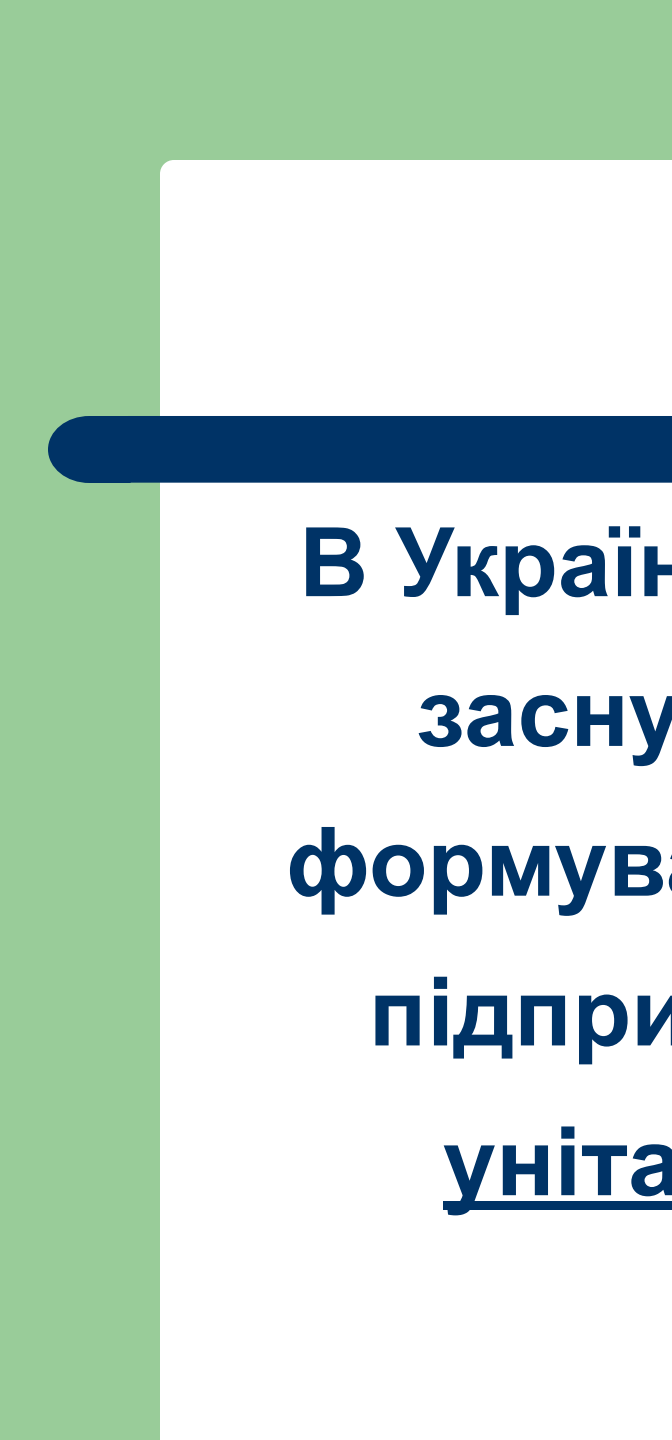
- відокремлене майно
  - самостійний баланс
  - рахунки в банках
  - печатку із зазначеною його назвою,
ідентифікаційним кодом
- не має в своєму складі інших юридичних осіб

В залежності від форми власності підприємства поділяють на такі види:

- **Приватне підприємство.** Здійснює свою діяльність на основі приватної власності громадян чи суб'єктів господарювання (ЮО)
- **Підприємство колективної власності.**
Діє на основі колективної власності
- **Комунальне підприємство.**
Діє на основі комунальної власності територіальної громади
- **Державне підприємство.** Діє на основі державної власності, створюючись за рішенням уповноваженого органу влади
- **Змішані.** Підприємства, що створюються шляхом об'єднання майна різних форм власності

Чинним законодавством України передбачено створення інших видів підприємств:

- підприємство з іноземними інвестиціями – статутний фонд містить не менше 10% інвестицій**
- іноземне підприємство – іноземна інвестиція у статутному фонді становить 100%**

**В Україні, залежно від способу
заснування, створення та
формування статутного фонду
підприємства поділяють на
унітарні та корпоративні**

Унітарні

створюються одним засновником

- вкладає своє майно
- створює відповідно до вимог статутний фонд, не поділений на паї
- затверджує статут
- розподіляє між учасниками доходи, самотійно або через найнятого керівника управляє підприємством
- формує трудовий колектив на засадах трудового найму
- вирішує питання реорганізації, реструктуризації чи ліквідації підприємства

До унітарних відносяться

- державні
- комунальні підприємства
- підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника

Корпоративне підприємство

створюється 2 і більше засновниками на основі договору, їх спільного рішення, діє на основі об'єднання майна, підприємницької або трудової діяльності засновників чи учасників, їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, участі засновників у розподілі доходів та ризиків підприємства

Господарськими товариствами

визнають підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені ЮО, громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою отримання прибутку

До господарських товариств відносять:

- Акціонерні товариства
- Товариство з обмеженою відповідальністю
- Товариство з додатковою відповідальністю
- Повне товариство
- Командитне товариство
- Казенні підприємства

Акціонерні товариства -

ГТ, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості своїх акцій

Поділяють на відкриті та закриті

- У ВАТ акції розповсюджуються шляхом відкритої підписки та купівлі-продажу на біржах
- Акції ЗАТ розподіляються між засновниками або серед визначеного кола осіб, не розповсюджуються шляхом підписки, не продаються чи купуються на біржах

Товариство з обмеженою відповідальністю

- Г Т, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном
- Учасники такого товариства несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю ТОВ у межах своїх вкладів

Товариство з додатковою відповідальністю

Г Т, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів, несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі недостатності учасники несуть солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників

Повне товариство

Г Т, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном

Командитне товариство

Г Т, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники, присутні в діяльності товариства, лише своїми вкладками

Казенні підприємства

Створюються в галузях народного господарства де:

- законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам
- основним, понад 50% , споживачем продукції виступає держава
- за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи конкурентів
- приватизацію майнових комплексів державних підприємств заборонено законом

В залежності від кількості працюючих, обсягу валового доходу від реалізації продукції підприємства поділяють на:

- малі
- середні
- великі

Малі підприємства

(незалежно від форм власності) характеризуються середньообліковою чисельністю працюючих за звітний (фінансовий) рік **не більше 50 осіб**, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не **перевищує 70 млн. грн.**

Великими підприємствами

визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує **250 осіб**, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму **100 млн. грн.**

**Всі інші підприємства
називаються середніми**

2. Організаційна та виробнича структура підприємства

Підприємство складається з виробничих (цехи, відділення, дільниці, бригади) та функціональних структурних підрозділів апарату управління (відділи, бюро, служби)

Організаційна структура підприємства - сукупність управлінських ланок, діяльність яких регламентується окремими положеннями

Функції, права та обов'язки структурних підрозділів визначаються положеннями, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства та іншими установчими документами

Підприємством самостійно визначається:

- **Організаційна структура**
- **Необхідна чисельність працівників, формується штатний розпис**
- **Кількість філій, представництв, відділень**
(не мають статусу юридичної особи, діють та керуються положеннями підприємства, можуть відкривати банківські рахунки)

Відокремлений підрозділ юридичної особи –

це філія, підрозділ, що розташований поза її місцезнаходженням, виробляє продукцію, надає послуги, виконує роботи, операції в єдиному замкненому технологічному процесі з ЮО

Філія –

відокремлена частина ЮО, що
розташована поза її межами розташування
та виконує аналогічну роботу

Представництво –

відокремлена частина ЮО, діє поза
межами розташування від її імені, виконує
представницькі функції

Основним змістом діяльності кожного підприємства є виробничий процес

Виробничий процес – це сукупність взаємопов'язаних основних, допоміжних та обслуговуючих процесів, результатом якого є випуск, виготовлення, вирощування певного виду продукції

Виробничі процеси здійснюється у підрозділах, склад яких характеризує **виробничу структуру підприємства**

ВСП – це кількісне співвідношення і розміри внутрішніх структурних підрозділів підприємства, а також механізм їхнього взаємозв'язку

3. Види та організаційно-правові форми об'єднань підприємств

Об'єднанням підприємств - господарська організація, яка створюється в складі двох і більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань

Об'єднання підприємств створюються на необмежений термін або тимчасово і є юридичною особою, створеною на добровільних засадах вітчизняними та зарубіжними підприємствами

Особливості формування форм об'єднання визначаються метою її створення:

- досягнення спільних матеріальних та інших інтересів членів об'єднання
- отримання синергетичного ефекту від діяльності
- реалізація спільного інвестиційного проекту
- зростання конкурентоспроможності та рівня якості продукції
- мінімізація трансакційних витрат
- централізоване виконання виробничо-господарських і управлінських функцій
- зниження податкового навантаження

Об'єднання підприємств залежно від порядку створення поділяють на:

Господарські об'єднання, створені шляхом поєднання підприємств незалежно від їх виду, які добровільно об'єднали свою господарську діяльність, яка здійснюється на основі установчого договору та статуту, затвердженого засновниками

Державне (комунальне) об'єднання -

об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням КМУ, Міністерств, компетентних органів місцевого самоврядування
Діє на основі статуту та рішення про його утворення

Господарськими об'єднаннями є:

- асоціації
- корпорації
- консорціуми
- концерни

Світова практика визначає наступні форми:

- Холдинг
- Трест
- Картель
- Синдикат
- Промислово-фінансова група

Асоціація –

договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, які об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільного виробництва на основі об'єднання учасників фінансових та матеріальних ресурсів

Корпорація –

це договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових, комерційних інтересів підприємства, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання учасників органам управління корпорації

Консорціум –

тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізація цільових програм, різноманітних проектів).

Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми

У разі досягнення мети створення консорціум припиняє свою діяльність

Концерн –

статутне об'єднання підприємств, організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності

Промислово-фінансова група –

це об'єднання, що створюється за рішенням Кабінету Міністрів на певний строк з метою реалізації державних програм пріоритетних галузей виробництва

ПФГ не є юридичною особою та не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання

Холдингова компанія –

це суб'єкт господарювання, який володіє
контрольним пакетом акцій дочірнього
підприємства

Стаття 127 ГКУ. Інші форми об'єднання інтересів підприємств

Законом можуть визначатися й інші форми об'єднання інтересів підприємств - союзи, спілки, асоціації підприємців

Дякую за увагу!

- Трансакційні витрати, витрати по здійсненню операцій – дій фізичних і юридичних осіб, спрямованих на встановлення, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків. Включають витрати на одержання необхідної інформації про ціни та якість товарів, а також витрати, пов'язані з веденням переговорів, оформленням контрактів та укладенням угод, контролем за їх виконанням і юридичним захистом прав власника у разі їх порушення.
- Ефект синергії, це ефект від спільної дії всіх елементів системи, що призводить до збільшення якісних показників функціонування без збільшення кількісних.